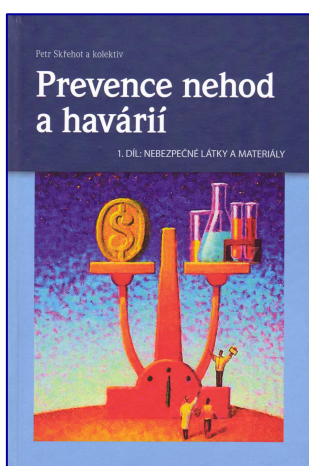

RECENZE

Skřehot Petr a kolektiv: Prevence nehod a havárií. 1. díl: Nebezpečné látky a materiály. Praha, Výzkumný ústav bezpečnosti práce a T-SOFT, 2009, 1. vydání, 341 s. ISBN 978-80-86973-70-8.

Jiří Patočka, Zdeněk Hon

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra radiologie a toxikologie

Recenzovaná publikace je výsledkem řešení projektu „SPREAD – Ověření modelu šíření a účinků ohrožujících událostí“, podporovaném Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Na jejím vzniku se podíleli přední odborníci z oblasti chemické bezpečnosti, technologie chemických látek, toxikologie, ekologie, ochrany životního prostředí, krizového managementu a další.

V současné době se celosvětová produkce chemických látek pohybuje kolem 400 milionů tun a chemický průmysl vyrábí nepřehledné množství nejrůznějších substancí. Jen na evropském trhu je jich registrováno více než sto tisíc. Každá chemická látka je potenciálně nebezpečná a ohrožuje nejen zaměstnance chemických závodů, kteří látky vyrábějí, ale také všechny další, kteří s ní v rámci své profese přicházejí do styku. Podle evropského průzkumu je inhalaci par a aerosolů nebezpečných látek vystaveno 22 % zaměstnanců po

dobu minimálně jedné čtvrtiny pracovní doby. Dalšímu kontaktu s nebezpečnými chemickými látkami jsou lidé vystaveni v době svých volnočasových aktivit a v domácnostech. Nakládání s chemickými látkami a přípravky zahrnuje jejich výrobu, balení a označování, přepravu, skladování a užití. Vzhledem k široké škále jejich nebezpečnosti jsou pravidla nakládání s chemickými látkami vymezena zákony (v ČR zákon č. 356/2003 Sb.) a bezpečnostními předpisy. Pro usnadnění identifikace nebezpečných látek existuje řada systémů, z nichž nejdůležitější je Kemlerův kód, UN-kód, CAS a systém Diamant. Kniha detailně pojednává o jednotlivých systémech a jejich uplatnění v praxi tak, aby rizika zacházení s nebezpečnými látkami byla redukována na minimum.

Ve třech hlavních kapitolách knihy jsou prezentovány nebezpečné chemické látky, radioaktivní materiály a aerosoly, které jsou pravidelnou součástí životního prostředí, významně se podílejí na atmosférických dějích, ale také nepříznivě působí na vegetaci, živočichy a lidské zdraví. Kniha je bohatým zdrojem informací o nejvýznamnějších škodlivých látkách a o hodnocení jejich nebezpečnosti a legislativě, která prací s nimi upravuje při různých činnostech.

Významnou součástí recenzované knihy je popis systému RICH, nařízení EU č. 1907/2006 o registraci, hodnocení, povolování a omezování chemických látek, které by mělo legislativně vymežit nakládání s chemickými látkami ve všech zemích EU. Protože bude třeba registrovat přibližně 30 tisíc látek, jedná se o časově náročný proces, pro nějž byl stanoven časový harmonogram postupného

plnění povinnosti registrace v závislosti na vyráběném/dováženém množství chemické látky a jejich očekávané nebezpečnosti.

Kniha je doplněna přílohami, které zahrnují seznam povolených číselných kombinací pro Kemlerovy kódy, znění R-vět a S-vět podle vyhlášky č. 232/2004 Sb., označení bezpečnostních pokynů podle nové chemické legislativy GHS (Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals), klasifikaci jednotlivých skupin látek podle GHS a jejich označování na štítcích a také návod pro použití toxikologické databáze NIOSH, kterou provozuje americký Národní

ústav pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Kniha je určena vědeckým i výzkumným pracovníkům, odborníkům z průmyslové a obchodní sféry, pracovníkům bezpečnostního managementu a krizového řízení, příslušníkům integrovaného záchranného systému, inspektorům státního odborného dozoru v oblasti hygieny, bezpečnosti práce, požární ochrany a ochrany životního prostředí. Cenné informace v ní najdou i pracovníci krajských úřadů, studenti oborů krizového řízení, bezpečnostního inženýrství, ekologie a ochrany životního prostředí.

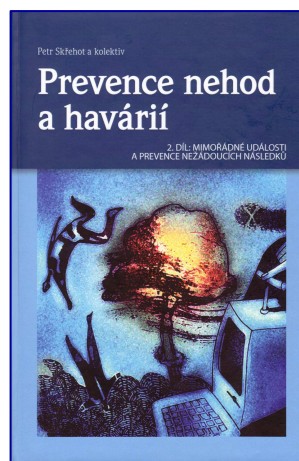
Skřehot Petr a kolektiv: Prevence nehod a havárií. 2. díl: Mimořádné události a prevence nežádoucích následků. Praha, Výzkumný ústav bezpečnosti práce a T-SOFT, 2009, 1. vydání, 595 s. ISBN 978-80-86973-73-9.

Zdeněk Hon, Jiří Patočka

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra radiologie a toxikologie

Recenzovaná publikace byla vydána v rámci řešení projektu „SPREAD – Ověření modelu šíření a účinků ohrožujících událostí“, podporovaném Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. Na jejím vzniku se podíleli přední odborníci z oblasti chemické bezpečnosti, technologie chemických látek, toxikologie, ekologie, ochrany životního prostředí, krizového managementu a další. Monografie je zaměřena do oblasti bezpečnostního inženýrství a volně navazuje na první díl s názvem „Nebezpečné látky a materiály“.

Nebezpečné chemické látky se dnes vyskytují nejenom v chemickém průmyslu, ale kvůli jejich přepravě a širokému využití i ve věcech každodenní potřeby. Tyto látky však nemusejí představovat riziko jen pro člověka, ale jsou hrozbou i pro životní prostředí. Je proto zřejmé, že při nakládání s nebezpečnými látkami je nutné vnímat všechna rizika s nimi spojená a naučit se s nimi pracovat. V tomto směru stále větší roli v životě každého člověka hraje prevence rizik. Prevence vždy přináší

větší pozitivní efekt než činnosti realizované až po vzniku nehody směřované ke zmírnění již neodvratitelných škod. Snahou tohoto přístupu je rizika systematicky vyhledávat, analyzovat je, přijímat opatření pro jejich snížení,

popřípadě navrhnout způsob, jak se bránit negativnímu působení jejich vlastností či zmírňovat případné nežádoucí následky. S ohledem na rozmanitost rizik, jejich zdrojů i jejich projevů se správná praxe v prevenci rizik neobejde bez širokého spektra kvalitních a srozumitelných informací. Prevence rizik poskytuje jednak potřebné informace pro snižování pravděpodobnosti vzniku mimořádné události, ale slouží rovněž k odhadu jejího průběhu, dosahu zraňujících účinků, odhadu rozsahu celkových následků a v neposlední řadě i návrhu ochranných opatření. Recenzovaná monografie se snaží soustředit a srozumitelným způsobem interpretovat široké spektrum informací potřebných právě pro vypracování analýzy rizik.

Ve třech kapitolách jsou shrnuty a přehledně uspořádány nejnovější poznatky z oblasti nakládání s nebezpečnými látkami, závažných havárií a nehod spojených s únikem nebezpečných látek, technologických rizik a průmyslové bezpečnosti, prevence závažných havárií, řešení mimořádných událostí a ochrany obyvatelstva. V dalších dvou kapitolách jsou uvedeny základní informace o možném ohrožení teroristickými útoky a popsány jednotlivé skupiny zbraní hromadného ničení.

V samostatných přílohách jsou shrnuty výstupy z výše uvedeného projektu, jehož cílem bylo ověřit model šíření prachových částic, resp. aerosolů, které mohou v případě mimořádné události plnit roli nosičů toxických, radioaktivních či biologických látek. Přílohy dále zahrnují popis povětrnostní situace pro střední Evropu, informace o šíření částic aerosolu po výbuchu náložky špinavé bomby a popis dvou metod analýzy rizik – princi-

py a postupy studií nebezpečí a provozuschopnosti (HAZOP – Hazard and Operability Studies) a analýzy způsobů a důsledků poruch (FMEA – Failure Mode and Effects Analysis).

Kniha obsahuje spektrum informací, které prezentují nejnovější vědecké poznání ve zmíněných oblastech a originální výsledky nejnovějšího výzkumu z oblasti bezpečnostního inženýrství realizovaného v České republice.

Kniha je určena vědeckým i výzkumným pracovníkům, odborníkům z průmyslové a obchodní sféry, pracovníkům bezpečnostního managementu a krizového řízení, příslušníkům integrovaného záchranného systému, inspektorům státního odborného dozoru v oblasti hygieny, bezpečnosti práce, požární ochrany a ochrany životního prostředí. Cenné informace v ní najdou i pracovníci krajských úřadů, studenti oborů krizového řízení, bezpečnostního inženýrství, ekologie a ochrany životního prostředí.

Recenzenti:

Prof. RNDr. Jiří Patočka, DrSc., absolvent MU Brno, profesor toxikologie na ZSF JU v Českých Budějovicích a emeritní profesor Univerzity obrany Brno. Autor knihy *Vojenská toxikologie*, Avicenum 2004, několika dalších knih a učebnic a několika set vědeckých prací v odborných časopisech.

Mgr. Zdeněk Hon, absolvent ZSF JU České Budějovice, odborný asistent na katedře radiologie a toxikologie ZSF JU v Českých Budějovicích, student Ph.D. na Žilinské univerzitě.

RECENZE

Kadlecová, E.: *Šikana očima dětí*, Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice: 2010, vyd. 1., 186 s. ISBN 978-80-7394-199-4

Jan Vitoň

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, katedra filozofie a etiky v pomáhajících profesích

Termín šikana, původem z francouzštiny – *chicane*, je označením zlovolného obtěžování, týrání, sužování a pronásledování, jež je ve světě dospělých zpravidla lidově označováno jako „*buzerace*“ ve smyslu zbytečné, nesmyslné obstrukce ze strany toho, kdo má vzhledem svým fyzickým předpokladům, společenskému postavení či zastávané funkci pocit vyšší moci a dává to patřičně najevo. Je to ve svých projevech odporná tendence zneužít výše uvedeného ku svému vlastnímu prospěchu či zvrhlé zábavě, která může znamenat psychické trauma, fyzické poškození či dokonce smrt. Není zase tak daleko doba, kdy např. bojeschopnost útvarů na naší západní hranici, ale i kdekoli jinde udržovali tzv. *mazáci* či *supráci*. Je tristní, že ale asi přirozené, že moderními technologiemi vybavená současná společnost poskytuje možnosti nebývalého rozmachu moderních forem šikanování, např. kyberšikany nebo šikanování učitele. Bohužel je reálné a dosti časté, že se dnes ini-

ciátorem šikany může stát agresivní jedinec či kolektiv právně nepostižitelný a neidentifikovatelný, i když se zde v poslední době postiženým blýská na lepší časy.

Nejúčinnějším prostředkem proti šikaně je prevence. Smutné je, že by měla začínat už v prvním kolektivním zařízení, v němž se po narození ocitáme, ve školce. Vychovatelky či později učitelé by se měli naučit projevy šikany v počátcích rozeznávat a okamžitě v okamžiku eskalace daného problému reagovat. Těm, kteří inklinují k formám podobného jednání, by se mělo hned na začátku dát najevo, že je jejich jednání společensky nepřijatelné a že bude v rámci sociálně a právně přijatelných zásad proti němu nekompromisně vystupováno.

Pro potřeby školství byl MŠMT ČR vydán metodický pokyn MŠMT č. 28 275/2000-22, v němž je školám a jejím pracovníkům dán návod, jak šikaně předcházet a jak ji řešit. Tento pokyn definuje šikanu jako: „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumějí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“

Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity vydala v rámci projektu „Prevence

šikany na základních školách“ a za finanční podpory Ministerstva zdravotnictví České republiky do jisté míry netradiční, i když ne svým obsahem ojedinělou publikaci Evy Kadlecové **Šikana očima dětí**. Jde v zásadě o antologii textů, které na toto tíživé téma a na základě vlastní zkušenosti napsaly samy děti ze 6. až 9. tříd ZŠ Dukelská a ZŠ Suché Vrbné v Českých Budějovicích, dále pak ZŠ a ZUŠ ve Zlivi, ZŠ v Nových Hradech a ZŠ Sokolská v Třeboni. Inspirací k přípravě a vydání této publikace se stala kniha Běly Gran Jensen, Jaroslavy Spěváčkové, Heleny Dufkové a Lubomíra Dufka **Nechtěné dědictví** (vyd. 2008). Obě publikace spojuje žánrové zaměření, které s lehkou nadsázkou můžeme označit za literaturu faktu. Je neuvěřitelné, kolik smutných příběhů, kolik projevů psychického či fyzického týrání naše děti dokázaly popsat. Pro mnohé z nich se povinná školní docházka stala dlouhodobým peklím. Vedle klasických příběhů svěřování se postižených, kterých je na 162 stránkách knihy nejvíce, zaujmou svým vylíčením příběhů i šikanující, jako by podle zásad římského práva „*Audiatur et altera pars*“ bylo přiznáno slyšení (vyjádření se) i druhé straně sporu. Velice podnětné jsou příběhy šikanování, na jejichž počátku stojí autorita učitele. Všichni jsme určitě zažili více či méně peprnou poznámku vyučujícího na účet pomalejšího či neobratného spolužáka při tělocviku, kňourajícího či falešně zpívajícího, neupraveného či zcela nemožného v oblékání. Co se dříve přešlo bez povšimnutí, dnes se stává základem posměchu a týrání postiženého dítěte.

Šikana očima dětí je také neobvyklá tím, že důsledně zachovává gramatickou formu výpovědí, jak ji žáci napsali. Kromě záměrné autenticity sdělení může slabší povahy či novodobé jazykové puristy vyděsit negramotností některých dětských pisatelů i z vyšších tříd. Je známo, že čím dříve se proti šikaně zakročí, tím dojde k menším následkům. Z tohoto důvodu je jen minimum příběhů s otevřeným koncem, většina poskytuje návod k rychlé a jednoznačné akci proti šikanujícím a jejich nohledům.

Knihu doplňuje statistický přehled, komu se děti nejčastěji se svými problémy se šikanujícím svěřují, jaké děti bývají nejčastěji oběťmi šikany, jak se situace se šikanou vyřešila

nebo jak celý příběh se šikanou dopadl. Národní ilustrace jsou dílem renomované ilustrátorky akad. malířky Dagmar Ježkové a v podobném duchu se působivě na přitažlivou obálku knihy zapsal Jakub Johanus, vedle toho se však na výzdobě knihy podílely svými obrázky i samy děti. Nejenom v symbolické rovině je publikace **Šikana očima dětí** úspěšným kolektivním dílem stejně jako v praxi účinný zásah proti jejím reálným projevům. Součástí knihy je stylizovaný apel dětí na ty, kteří mohou a měli by pomoci, nehledě na to, že jsou za mnozí placeni a mají to v popisu práce. Na závěr poskytneme prostor **Dětem, které zažily šikanu**:

„V téhle knize o šikaně voláme na pomoc taky spolužáky a kamarády. Chceme vás požádat, kluci a děvčata, abyste si šikany víc všimli. Když vidíte, že někdo vašemu spolužákově či kamarádce ubližuje nebo se vám kamarád s něčím takovým svěří, hned požádejte o pomoc rodiče nebo učitele. Udavač se z vás kvůli tomu nestane, protože nikdo nemá právo druhému ubližovat. Jenže vinu má i ten, kdo tomu přihlíží a nic neudělá. Kolikrát jsme se učili v dějepise o statečných lidech, že se nebáli přesíly ani výhrůžek, i když třeba hned nevyhráli. Tak se nebojte ani vy a pomozte kamarádovi nebo spolužačce, když to potřebují. Násilí se musí zabránit, jinak by rostlo dál. A šikana je násilí. Musíme proto hledat každého, kdo ji odsuzuje a chce jí zabránit. Určitě se taková mezi námi najdou. Odborníci říkají a píšou, že nejdůležitější je najít a zastavit šikanu hned na začátku, než dítěti naruší osobnost. My jim věříme a svým vyprávěním jsme je chtěli podpořit, protože ve škole známe šikanu zblízka. Víme, že může ublížit na celý život nebo mít ty nejhorší tragické následky.“

Recenzent:

PhDr. Jan Vitoň, absolvent Filozofické fakulty UK v Praze, který působí na ZSF JU v Českých Budějovicích jako odborný asistent na katedře etiky a filozofie v pomáhajících profesích.